

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ РАД ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ПОРЯДОК ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

LEGISLATIVE REGULATION OF PUBLIC COUNCILS OF EXECUTIVE BODIES OF STATE AUTHORITY AND THE PROCEDURE FOR THEIR FUNCTIONING

Пелєхов О.В., аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права

*Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»,
голова*

Рада волонтерів у Харківській області

У статті досліджено процес правового регулювання діяльності та порядку функціонування громадських рад виконавчих органів державної ради в якості ключового інструменту участі громадян під час публічного управління. Зроблено акцент на конституційному праві громадян приймати участь в управлінні державними справами, регламентованому статтею 38 Конституції України. Наголошено, що громадські ради є інституціями громадянського суспільства з дорадчим статусом, мають важливу роль та вплив під час демократизації механізмів публічного адміністрування, при цьому їх потенціал не реалізовано в повній мірі.

Розглянуто питання неефективного нормативно-правового регулювання, проблеми відсутності комплексної державної концепції, що може сприяти цілісному теоретико-методологічному осмисленню ролі громадських рад у системі державного управління. Розкрито роль громадських рад в системі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, підкреслено значення громадських рад як інструменту забезпечення прозорості, підзвітності та демократичності управлінських рішень. Проаналізовано теоретичні аспекти адміністративно-правового статусу громадських рад, включаючи визначення їхніх прав, обов'язків, повноважень, а також механізмів реалізації та захисту цих повноважень. Підкреслено важливість ефективної взаємодії громадських рад з органами публічної влади, що стає запорукою розвитку горизонтальних зв'язків, підвищенні якості управлінських рішень.

На основі проведеного аналізу запропоновано низку практичних рекомендацій та конкретних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу громадських рад в Україні, спрямованих на посилення їхньої інституційної спроможності, підвищення ефективності діяльності та зміцнення впливу на процес ухвалення рішень на державному й місцевому рівнях.

Ключові слова: громадська рада, виконавчий орган, законодавство, механізм регулювання, державна влада, суспільство.

The article examines the process of legal regulation of the activities and functioning of public councils of executive bodies of the state council as a key instrument of citizen participation in public administration. Emphasis is placed on the constitutional right of citizens to participate in the management of state affairs, regulated by Article 38 of the Constitution of Ukraine. It is emphasised that public councils are civil society institutions with advisory status, which play an important role and have an impact on the democratisation of public administration mechanisms, but their potential is not fully realised.

The article examines the issue of ineffective regulatory and legal regulation and the problem of the lack of a comprehensive state concept that could contribute to a holistic theoretical and methodological understanding of the role of public councils in the system of public administration. The role of public councils in the system of interaction between state authorities and civil society institutions is revealed, and the importance of public councils as an instrument for ensuring transparency, accountability and democracy in management decisions is emphasised. The theoretical aspects of the administrative and legal status of public councils are analysed, including the definition of their rights, duties, powers, as well as the mechanisms for implementing and protecting these powers. The importance of effective interaction between public councils and public authorities is emphasised, which is a guarantee of the development of horizontal ties and an improvement in the quality of management decisions.

Based on the analysis, a number of practical recommendations and specific proposals have been put forward to improve the administrative and legal status of public councils in Ukraine, aimed at strengthening their institutional capacity, improving their effectiveness and strengthening their influence on decision-making at the national and local levels.

Key words: public council, executive body, legislation, regulatory mechanism, state authority, society.

Згідно зі статтею 38 Конституції України, участь громадян в управлінні державними справами, включаючи їх залучення до процесів державного управління, є гарантованим конституційним правом. Реалізація цього права забезпечується чинним законодавством, яке визначає механізми участі [7].

Діяльність публічної влади, зокрема на рівні адміністративної юрисдикції, має здійснюватися у суворій відповідності до Конституції та законів – аналоги цьому важливі й для діяльності громадських рад, які мають працювати в правових рамках, а не замінювати владу [6, с. 23].

На сучасному етапі функціонування, громадська рада залишається однією з ключових організаційно-правових форм участі інститутів громадянського суспільства в управлінні державними справами. Проте, потенціал такого залучення залишається значною мірою невикористаним. Як консультативно-дорадчі органи, громадські ради мають особливий адміністративно-правовий статус, який надає можливість у специфічній правовій формі реалізовувати громадянам право на участь у державному

управлінні. Вони становлять новий правовий феномен у науці адміністративного права та уособлюють концепцію людиноцентризму. Їх поява зумовлена трансформаціями суспільних процесів і діяльністю ініціативних груп громадян, що формують інституції громадянського суспільства, з яких і утворюються такі ради [8, с. 7]. Однією з основних перешкод є недостатня ефективність нормативно-правових механізмів, що регулюють організацію та діяльність громадських рад. Крім того, спостерігається відсутність цілісної концептуальної бази у сфері державного управління, яка могла б забезпечити теоретико-методологічне підґрунтя як для вдосконалення правового регулювання, так і для оптимізації діяльності громадських рад у контексті реалізації права громадян на участь у публічному управлінні.

Формування такої концепції потребує попереднього аналізу актуальних проблем нормативного та інституційного забезпечення діяльності громадських рад, а також розроблення державної стратегії щодо удосконалення їх правового статусу. Водночас ці аспекти досі залишаються

поза фокусом самостійних наукових досліджень і системного наукового опрацювання.

Проблематика участі громадян у публічному управлінні знаходить відображення у працях таких вітчизняних науковців, як Т. С. Андрійчук, Н. К. Дніпроенко, І. П. Крайній, О. В. Петришин, В. О. Скворець, О. В. Скрипнюк, О. Г. Чувардинський та інші. Проте питання удосконалення механізмів діяльності громадських рад досі не отримали комплексного аналізу.

Питання організаційно-правового забезпечення діяльності громадських рад на сьогодні залишається відносно новим як для вітчизняної, так і для зарубіжної адміністративно-правової науки. Цей аспект знаходить відображення в дослідженнях представників політичної, загальнотеоретичної та адміністративної юриспруденції, зокрема Віхляєв М., Мельник Р. С., Сіцінської М. В., В. Колпакова, О. Кузьменко, Т. Мацелик, О. Зарічного, Т. Андрійчук, В. Ребкала, В. Тертички, В. Шахова, М. Лациби, О. Хмари, А. Красносільської та інших науковців. Однак системний аналіз організаційно-правових засад можливий лише через глибоке осмислення правового механізму формування, діяльності, взаємодії з органами публічної влади, а також припинення повноважень громадських рад.

Незважаючи на активне нормативно-правове та практичне впровадження громадських рад в систему публічного управління, вони залишаються недостатньо дослідженими інституціями в межах адміністративного права. За своєю сутністю громадські ради становлять форму громадського простору, що надає можливість зацікавленим суб'єктам долучитися до реалізації владних повноважень органів публічної адміністрації, здійснювати громадський контроль та впливати на формування публічної політики. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню якості публічних послуг та нормативно-правового регулювання.

Метою статті є з'ясування правової природи та організаційного змісту діяльності громадських рад при органах виконавчої влади як важливої ланки механізму участі громадськості в державному управлінні, а також визначення напрямів і шляхів вдосконалення їхнього правового статусу.

Початок формування інституту громадських рад в Україні припадає на 1990-ті – початок 2000-х років, коли їх створення носило переважно фрагментарний та несистемний характер. Перший крок до нормативного врегулювання цього процесу було зроблено у 2004 р., коли Кабінет Міністрів України затвердив Типове положення про громадську раду при органах виконавчої влади. Водночас дія цього документа не поширювалася на органи місцевого самоврядування. Аналогічна ситуація мала місце й у 2009 р., коли ухвалене Загальне положення про громадську раду при Кабінеті Міністрів України та інших центральних органах виконавчої влади лише рекомендувало органам місцевого самоврядування сприяти формуванню громадських рад, зокрема шляхом організації зборів представників громадських організацій [1, с. 40].

Вагомим етапом розвитку механізмів громадської участі стало ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України № 996 від 3 листопада 2010 р. «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою затверджено нову редакцію Типового положення про громадську раду при органах виконавчої влади. Незважаючи на відсутність обов'язковості створення таких рад при органах місцевого самоврядування, постанова містила рекомендаційні положення щодо їх формування відповідно до встановленого зразка, що сприяло зростанню інтересу з боку інститутів громадянського суспільства [12].

Адміністративну правосуб'єктність громадських рад доцільно розглядати як інтегральне правове явище, що охоплює дві ключові складові: адміністративну правосуб'єктність – потенційну можливість володіти визначеним

обсягом прав і обов'язків у сфері публічного управління, а також адміністративну дієздатність – здатність безпосередньо реалізовувати ці права та обов'язки в процесі взаємодії з органами публічної влади.

З урахуванням чинного нормативного регулювання діяльності громадських рад, актуальним є аналіз особливостей виникнення їх адміністративної правосуб'єктності. На відміну від інших суб'єктів громадянського суспільства (зокрема, громадських організацій, професійних спілок, об'єднань громадян), громадські ради не мають чіткого законодавчого визначення моменту набуття ними статусу суб'єкта адміністративного права. Це породжує правову невизначеність щодо меж їхньої адміністративної правосуб'єктності.

Варто враховувати, що громадські ради функціонують як консультативно-дорадчі утворення при органах виконавчої влади, створені для забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики на різних рівнях. У зв'язку з цим постає необхідність законодавчої конкретизації цілей їх створення у відповідному типовому положенні. Такими цілями, на нашу думку, мають бути: забезпечення реалізації громадянами права на участь в управлінні державними справами; сприяння удосконаленню якості надання публічних послуг органами влади; здійснення елементів публічного контролю за діяльністю виконавчої влади; формування пропозицій нормативно-правового та організаційного характеру щодо врегулювання суспільно значущих питань. Чітке окреслення мети функціонування громадських рад унеможливить їх ототожнення з іншими суб'єктами адміністративного права та сприятиме правовій визначеності їхнього статусу [10, с. 91].

Базовим нормативно-правовим актом, що закріплює право громадян на участь в управлінні державними справами, виступає Конституція України. Це положення узгоджується з низкою міжнародно-правових документів, які зобов'язують держави гарантувати громадянам доступ до процесів ухвалення рішень органами публічної влади [7]. Зокрема, стаття 21 Загальної декларації прав людини проголошує право кожної особи брати участь в управлінні державою як безпосередньо, так і через вільно обраних представників. Аналогічна норма міститься у пункті «а» статті 25 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, який передбачає рівні можливості для всіх громадян брати участь у веденні державних справ без будь-яких форм дискримінації чи необґрунтованих обмежень.

Організаційно-правові засади діяльності громадських рад в Україні були закладені Постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Цим актом передбачалося створення громадських рад при міністерствах, центральних і місцевих органах виконавчої влади. Затверджене Типове положення про громадську раду визначало основні принципи та порядок формування таких органів, до складу яких могли входити представники інститутів громадянського суспільства – зокрема громадських об'єднань, професійних спілок, органів місцевого самоврядування та засобів масової інформації [3].

Таким чином, адміністративна правосуб'єктність громадських рад має подвійний вимір – нормативний і функціональний. З одного боку, вона обумовлена потенційною здатністю виступати суб'єктом прав і обов'язків у сфері публічного управління, з іншого – реальними механізмами реалізації цих прав через участь у консультативних процедурах, підготовці пропозицій, здійсненні громадського контролю за діяльністю виконавчих органів. Удосконалення нормативного регулювання функціонування громадських рад сприятиме не лише підвищенню ефективності публічного управління, а й розширенню можливостей громадськості впливати на процеси прийняття державних рішень.

Визначення громадських рад, закріплене у постанові Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378, не повною мірою відповідало переліку завдань, поставлених для забезпечення участі громадськості в реалізації державної політики. Так, відповідно до пункту 1 зазначеної постанови, громадська рада визначалася як «консультативно-дорадчий орган, що утворюється при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевій державній адміністрації з метою координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики» [3]. Проте таке визначення не повністю відповідало функціональному навантаженню, передбаченому для цих рад. Фактично, вони були позбавлені статусу самостійних суб'єктів адміністративного права та суб'єктів публічно-правових відносин, оскільки їх діяльність зводилася переважно до виконання комунікативної функції між органами влади та інституціями громадянського суспільства. У Типовому положенні також не передбачалося ефективних організаційно-правових механізмів, які б надавали цим радам можливість повноцінно реалізовувати участь у взаємодії з органами публічної влади, при яких вони утворювалися.

Наступним нормативно-правовим актом стала постанова Кабінету Міністрів України «Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 18 вересня 2009 року № 1302 [11], яка частково вирішила проблему залучення громадськості до формування громадських рад. Нею на виконавчі органи було покладено обов'язок створювати громадські ради як колегіальні органи. При цьому впроваджувався новий механізм формування їх складу – рейтингове голосування інститутів громадянського суспільства за кандидатів під час щорічних зборів. Постанова встановлювала обов'язкові вимоги до порядку формування різних типів громадських рад. Наприклад, відповідно до пункту 6 постанови Кабінету Міністрів України від 26.09.2009 р. № 1302, громадські ради при районних адміністраціях формуються з не більше ніж семи осіб шляхом рейтингового голосування під час зборів представників не менше чверті від кількості зареєстрованих у відповідному районі громадських організацій [11]. Подібна процедура передбачалася і для рад при обласних, міських державних адміністраціях, а також при центральних органах виконавчої влади – з чисельністю до п'ятнадцяти осіб. Особливий порядок був встановлений для громадської ради при Кабінеті Міністрів України, яка формувалася за результатами рейтингового голосування: по одному представнику від кожного регіону та ще п'ятнадцять – за результатами всеукраїнського рейтингового голосування.

Однак такий порядок формування суперечив положенням статей 5 і 38 Конституції України, оскільки участь у формуванні персонального складу громадських рад допускалась виключно для представників громадських організацій [7]. Аналіз вказаних конституційних норм свідчить про їх спрямованість на забезпечення реалізації права народу як єдиного джерела влади, а також права громадян на участь в управлінні державними справами безпосередньо або через представників. У цьому контексті закріплення імперативної участі лише представників певних інституцій громадянського суспільства звужувало можливості реалізації зазначених прав і порушувало баланс у взаємовідносинах між громадянами та органами публічної адміністрації.

Результатом еволюції правового регулювання стало прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», якою було здійснено спробу усунути попередні недоліки організаційно-правового механізму функ-

ціонування громадських рад. Цим актом було скасовано попередні постанови, що регламентували правовий статус громадських рад, та затверджено нове Типове положення, яке чітко врегулювало процедуру їх утворення. Зокрема, встановлювалося, що формування складу рад відбувається шляхом рейтингового голосування під час зборів представників інститутів громадянського суспільства. Подання заяв на участь у формуванні таких рад здійснюється безпосередньо цими інститутами. Організацію зборів забезпечує ініціативна група, яка формується із представників громадськості, громадських рад, інститутів громадянського суспільства та окремих фахівців органів виконавчої влади [5, с. 135].

Такий підхід дозволив мінімізувати вплив посадових осіб на процес створення громадських рад, підвищивши рівень їх незалежності від органів публічної влади. Водночас варто зазначити, що й цей механізм має свої вади. Зокрема, у чинному Типовому положенні передбачено перелік суб'єктів громадянського суспільства, які можуть брати участь у створенні рад, що знову ж таки не відповідає положенням ст. 5 та 38 Конституції України. Основний Закон визначає народ як єдине джерело влади, тому законодавець має враховувати динамічний характер громадянського суспільства.

Громадські ради, виступаючи консультативними інституціями, не підміняють собою органи публічної влади, але за умов належного правового забезпечення можуть сприяти зростанню рівня довіри громадськості до діяльності органів влади різного рівня. Ця теза знаходить підтвердження в результатах сучасних соціологічних досліджень. Громадські ради створюються при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, а також при місцевих держадміністраціях.

Порядок створення громадської ради виглядає наступним чином: ініціюється органом виконавчої влади або інститутами громадянського суспільства; відбувається скликання установчих зборів, де формується склад ради; затверджується положення про громадську раду; обирається голова громадської ради.

До складу громадської ради входять представники: різних благодійних організацій, громадських об'єднань; профспілок, творчих спілок, представники неприбуткових організацій тощо. Основними завданнями громадської ради є: забезпечення умов для реалізації громадянами свого конституційного права на участь в управлінні державними справами; здійснення громадського контролю за роботою відповідного органу виконавчої влади; сприяння впровадженню принципів прозорості та відкритості в діяльності органів виконавчої влади; проведення громадської експертизи проектів нормативно-правових актів; урахування позиції громадськості під час розроблення та реалізації державної політики, сприяння залученню представників заінтересованих сторін до проведення консультацій з громадськістю та моніторингу результатів формування та реалізації державної, регіональної політики; проведення відповідно до законодавства громадського моніторингу за діяльністю органу виконавчої влади; здійснення підготовки експертних пропозицій, висновків, аналітичних матеріалів з питань формування та реалізації державної, регіональної політики [9, с. 611].

Діяльність ради є відкритою та прозорою, засідання проводяться регулярно (щонайменше один раз на квартал), рішення громадської ради мають рекомендаційний характер. Взаємодія з органом виконавчої влади оформлюється за допомогою звернення, листів, участі у робочих групах, консультаціях тощо. Протоколи засідань, рішення та звіти оприлюднюються на офіційних вебсайтах. Процес припинення повноважень відбувається на добровільній основі, проводиться відкликання представника організації, розформування ради після завершення строку повноважень займає 2 роки [4].

Організаційно-правові засади діяльності громадських рад в Україні потребують подальшого вдосконалення та уніфікації. З огляду на наявні проблеми у нормативному забезпеченні їх функціонування, доцільним є комплексний аналіз чинного законодавства, що регулює діяльність зазначених консультативно-дорадчих утворень. Оскільки громадські ради вже функціонують при центральних та місцевих органах виконавчої влади, виникає об'єктивна необхідність у внесенні змін до постанови Кабінету Міністрів України № 996. Зокрема, слід нормативно передбачити можливість утворення громадських рад при органах місцевого самоврядування не лише у контексті реалізації молодіжної політики, а й з метою забезпечення ширшої участі громадськості в процесах прийняття рішень.

Враховуючи міжнародні зобов'язання України, зокрема щодо імплементації положень Європейської хартії місцевого самоврядування, необхідно законодавчо врегулювати організаційно-правові засади функціонування громадських рад при органах місцевого самоврядування. Такий підхід відповідатиме логіці еволюції публічного управління, що передбачає зростаючу роль інституцій громадянського суспільства у здійсненні публічного врядування, зокрема шляхом делегованої участі громадян у реалізації владних повноважень на місцевому та регіональному рівнях [13].

Як консультативно-дорадчі органи, громадські ради функціонують як окремі суб'єкти адміністративного права з власним адміністративно-правовим статусом, що передбачає наявність специфічних повноважень і організаційної структури. Незважаючи на те, що практика організаційно-правового забезпечення діяльності громадських рад в Україні ще перебуває на початковому етапі становлення, сформовані на сьогодні засади поступово трансформуються, хоча й не завжди приводять до очікуваних результатів [2, с. 38].

Слід зазначити, що основи правового статусу громадських рад закладені у Конституції України, де гарантується право громадян на участь в управлінні державними

справами. Ця конституційна норма набула подальшого розвитку в рішеннях Конституційного Суду України, який неодноразово наголошував, що саме народ є носієм суверенітету, а діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування повинна здійснюватися в інтересах громадян.

У ході проведеного дослідження було сформульовано низку нових теоретичних і практичних положень, а також конкретні рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу громадських рад у національному законодавстві. Громадські ради доцільно розглядати як консультативно-дорадчі органи, що створюються органами виконавчої влади різних рівнів та іншими уповноваженими суб'єктами публічного адміністрування з метою залучення інститутів громадянського суспільства до процесу ухвалення управлінських рішень. Вони є особливою формою взаємодії між державою та суспільством, характеризуються власним порядком формування, визначеною організаційно-правовою структурою та унікальним адміністративно-правовим статусом.

Однією з ключових передумов ефективного організаційно-правового забезпечення функціонування громадських рад в Україні є перегляд чинного підходу до формування їхнього складу. Зокрема, необхідно забезпечити рівний доступ до участі в цьому процесі для всіх інституцій громадянського суспільства, незалежно від терміну їх створення чи наявного досвіду діяльності. Водночас слід наголошувати на консультативно-дорадчому характері громадських рад, які не мають державних владних повноважень.

Таким чином, громадська рада – це важливий інструмент демократичного контролю, громадської участі в процесі формування державної політики. На законодавчому рівні забезпечено можливість створення взаємодії консультативно-дорадчих органів з органами виконавчої влади, при цьому ефективність їх роботи цілком залежить від рівня громадянської активності, відкритості влади та інституційної підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук Т. Державна підтримка розвитку громадянського суспільства в Україні у 2007–2020 роках: стратегічні завдання та механізми реалізації. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*. Серія «Політологія. Соціологія. Право». 2021. Т. 48, № 4. С. 36–42.
2. Віхляев М.Ю. Громадські ради при органах виконавчої влади України та роль громадських об'єднань у їх діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 36–43.
3. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1378. База даних «*Законодавство України*». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-2004-p#Text> (дата звернення: 14.06.2022).
4. Інформація про взаємодію органів виконавчої влади з громадськими радами. Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України: вебсайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanskesuспilstvo-i-vlada/gromadski-radi/informacijno-analitichni-materiali> (дата звернення: 06.08.2025).
5. Ковалевич І.П. Зарубіжний досвід залучення громадськості до формування та реалізації місцевої політики. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 2. С. 135–140.
6. Конституційно-правова характеристика публічної влади в адміністративній юрисдикції суду [Текст] А.О. Селіванов. *Вісник Верхов. Суду Укр* : Офіційне науково-практичне видання. 2006. N11. С. 23–28.
7. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 06.08.2025).
8. Крайній П. І. Громадські ради в Україні: адміністративно-правове дослідження: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 160 с.
9. Кузнецов О. П. Основні функції та принципи діяльності громадських рад органів державної влади та місцевого самоврядування. *Публічне право*. 2024. № 4. С. 608–614. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.84> (дата звернення: 06.08.2025).
10. Мельник Р.С. Адміністративне право і процес: теорія та практика правозастосування: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 212 с.
11. Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2009 р. № 1302. База даних «*Законодавство України*». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2009-p#Text> (дата звернення: 06.08.2025).
12. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. № 996. База даних «*Законодавство України*». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p> (дата звернення: 06.08.2025).
13. Сіцинська М.В. Громадська рада: особливості її діяльності в секторі безпеки і оборони України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=673> (дата звернення: 06.08.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025

Дата публікації: 29.10.2025